

evergreen

MAGAZÍN HNUTÍ DUHA, LÉTO 2019

CESTA
K NÁHRADĚ
FOSILNÍCH PALIV

LEPŠÍ ČASY PRO
ZEMĚDĚLSKOU
KRAJINU

ZPRÁVA
O ČINNOSTI
ZA ROK 2018

**Hnutí
DUHA**

ENERGIE NA STARTU

Zachraň s námi naše lesy!

Směs pro les je malý balíček, který dokáže velké věci. Obsahuje množství nápadů, jak si užít čas v lese a zároveň mu pomoci. Co v něm najdete? 32 karet s kreativními lesními aktivitami a hrami, stopovacího průvodce a pexeso stromů.

www.smesproles.cz

Výnos z nákupu na smesproles.cz putuje na kampaň Zachraňme lesy.

Milé čtenářky, milí čtenáři,

věci se dávají do pohybu. Nevím jak vás, ale mě opravdu hodně potěšilo, že i u nás studentky a studenti začali stávkovat za řešení změny klimatu, patrně největšího globálního problému dneška. Česká republika má v tomto směru opravdu co dohánět, abychom mohli říct, že se zodpovědně snažíme přispívat k celosvětovému úsilí za zastavení růstu teploty Země na relativně bezpečné úrovni. My v Hnutí DUHA považujeme dlouhé úvahy o tom, jestli se dostatečně snaží i Čína, za poněkud zbytečné. S tím, že dýcháme druhý nejspínavější vzduch v Evropě a naše energetika začíná připomínat muzeum, musíme něco dělat my sami.

V tomto čísle Evergreenu se dočtete, kam nyní směřujeme svoji energii – mimo jiné do snahy o rozhýbání rozvoje čistých domácích obnovitelných zdrojů energie. Také prosazujeme, aby státem ovládaná společnost ČEZ neprodala největší českou uhelnou elektrárnu Počerady kontroverznímu podnikateli a uhlobaronovi Pavlu Tykačovi, který ji chce provozovat i po roce 2050. Podporuje nás v tom řada významných osobností, například bývalý premiér Petr Pithart, lékařka a mostecká senátorka Alena Dernerová či ředitel Člověka v tísni Šimon Pánek. Přidat se můžete i Vy na stránce www.smradzpocerad.cz.

Letošní léto slibuje i významný pohyb v lesním hospodaření, který prosazujeme v kampani Zachraňme lesy. A důležitý pohyb čeká i mě osobně: po pěti letech jsem se totiž rozhodl předat štafetu. Jsem moc rád, že novou ředitelkou Hnutí DUHA se od září stane Anna Kárníková, která se vám stručně představuje již v tomto čísle. Já se však s Hnutím DUHA neloučím. Budu se věnovat právě tomu, aby se i v Česku rychleji hýbalo snižování znečištění a změna energetiky.

Díky Vaší podpoře můžeme pokračovat a využít příležitosti, jak zlepšit prostředí, v němž všichni žijeme.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by vám nemělo uniknout.	15	DÁLNIČKA PŘES BULHARSKÝ NÁRODNÍ PARK? Boj o soutěsku pokračuje.
	6	OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE NA STARTU O cestě k náhradě fosilních zdrojů.	16	KAM S BIOODPADEM? Návod na výrobu domácího kompostéru.
	10	LEPŠÍ ČASY PRO ZEMĚDĚLSKOU KRAJINU? Nové dotace pro odpovědné hospodaření.	18	ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 2018 Co se děje s penězi našich dárců.
	12	ARCHITEKTURA JE BITEVNÍ POLE SE ZMĚNOU KLIMATU Rozhovor s Janem Mártonem.	20	PŘÍBĚH KOUZELNÉHO LESA POD PRAHOU O místě, kde lidé naslouchají přírodě.

Přes milion druhů je ohroženo vyhynutím

Dosud nejúplnější vědecká zpráva přichází s příkrým varováním: vyhynutím je dnes ohroženo přes jeden milion druhů, což je více než kdy dříve v dějinách lidstva. Po celé Evropě se zmenšují přírodní plochy a ekosystémy, čtvrtině divokých zvířat hrozí vyhynutí a dvě třetiny stanovišť ekologického významu se nacházejí v nepříznivém stavu. To jsou závěry Mezivládní platformy pro biodiverzitu a ekosystémové služby, tedy největšího mezivládního vědeckého panelu v tomto tématu. Vědci se jednohlasně shodují na tristním stavu přirozeného světa a na skutečnosti, že právě lidské činy významně pozměnily přírodu na většině míst zeměkoule.

Evropská unie a její členské státy se proto musejí ujmout vedoucí role v zastavení kolapsu biodiverzity. I v České republice ubírají smrkové stejnověké lesy životní prostor mnoha druhům živočichů. Z naší přírody postupně mizí, nebo se dokonce dostává na pokraj vyhynutí mnoho druhů hmyzu, ptáků, rostlin, hub a dalších organismů, například tetřivci, jasoni dymnivkoví nebo tesaříci velcí.

České lesy budou letos hynout bezprecedentním tempem – více jak 500 fotbalových hřišť denně. Kůrovcová kalamita ničí smrkové lesy zejména proto, že nevhodná pravidla státu pro lesní hospodaření se zaměřila na monokultury namísto pestrých lesů s velkou rozmanitostí druhů, které jsou stabilní, a tedy i odolné vůči kalamitám.

Významné osobnosti vyzývají: zavřete uhelnou elektrárnu Počeradý

Někdejší premiéři Petr Pithart a Vladimír Špidla, mostecká lékařka a senátorka Alena Dernerová, ředitel Ústavu výzkumu globální změny AV ČR Michal V. Marek, socioložka Jiřina Šiklová, přední expertka na hodnocení zdravotních rizik a lékařka Eva Rychlíková či bývalí ministři životního prostředí Bedřich Moldan, Ladislav Miko, Libor Ambrozek a Martin Bursík – tyto a řada dalších osobností z oblasti medicíny, vědy, lokální i celostátní politiky podepsaly výzvu vládě a dozorčí radě většinově státní firmy ČEZ. Požadují zastavení prodeje zastaralé uhelné elektrárny kontroverznímu podnikateli Pavlu Tykačovi, který má v plánu ji provozovat dlouhodobě.

Ve společném dopise vyjadřují přesvědčení, že výhodnost tohoto obchodu pro ČEZ, stát a celou českou společnost je opět jen zdánlivá a pouze účetní. Stále totiž platí důvody, na jejichž základě minulý pokus o prodej (na jaře 2017) odmítli vrcholní představitelé vlády i tehdejší členové dozorčí rady ČEZ. Ve skutečnosti by měl prodej (a plánované provozování elektrárny po další desítky let, o kterém již potenciální noví vlastníci veřejně hovoří) pro stát a občany výrazně negativní dopady:

- prodlužovat spalování uhlí v nízkoúčinné elektrárně znamená jít proti Pařížské dohodě o ochraně klimatu i proti Politice ochrany klimatu v ČR;
- další spalování uhlí znamená větší a déletrvajícím znečištění ovzduší a poškození zdraví obyvatel;
- obchod je pro stát v krátkodobém i dlouhodobém horizontu ztrátový;
- prodloužení provozu elektrárny Počeradý narušuje Státní energetickou koncepci ČR a její princip preference dodávek uhlí do tepláren.

Česká republika ratifikovala Pařížskou dohodu o ochraně klimatu. Na historické konferenci, která k jejímu sjednání vedla, se Česká republika přihlásila ke svojí spoluzodpovědnosti za stav klimatu. K výzvě osobností se může připojit každý na stránce www.smradzpocerad.cz.

Praha podporuje obnovitelné zdroje

Praha se přidala k městům a obcím, které chtějí více spoléhat na obnovitelné zdroje energie (OZE) a vsadit na rozvoj komunitní energetiky. Pražské zastupitelstvo v květnu odhlasovalo důslednější klimatickou politiku a požaduje urychlení příprav svého Akčního plánu pro udržitelnou energii a klima, jehož významnou součástí je právě využívání OZE.

Hlavní město proto hodlá podpořit větší využití střešní a fasádní fotovoltaiky doplněné o tepelná čerpadla nebo zvýšit elektromobilitu výstavbou dobíjecích stanic a využíváním elektromobilů v rámci městských společností. Součástí řešení ke snižování emisí skleníkových plynů má být i nákup zelené elektřiny pro objekty v majetku města.

O tom, že by OZE a komunitní energetika měly hrát v České republice výraznější roli, ovšem není přesvědčena jen Praha. Tento směr podporuje také Sdružení místních samospráv nebo Svaz měst a obcí.

Slovo nastupující ředitelky Hnutí DUHA

Vážené podporovatelky a vážení podporovatelé Hnutí DUHA,

od září bude mým úkolem a ctí vést organizaci, která za své úspěchy vděčí i Vaší pomoci. Od odcházejících ředitelů přebírám stabilní a rozvíjející se organizaci v době, která má velký potenciál. Význam ochrany životního prostředí si našťestí uvědomuje stále více lidí a naším úkolem bude jejich zájem nasměrovat také do oblastí, v nichž se zatím nepodařilo nastartovat změnu, i když je situace kritická. Takovou oblastí je například stav půdy způsobený současnou zemědělskou praxí, která ohrožuje naši krajinu i zdraví lidí. Státní správu i politiku, které drží v ruce klíč k systémovým řešením, znám zblízka díky svému působení na Úřadu vlády, kde jsem vedla přípravu dlouhodobé strategie udržitelného rozvoje „Česká republika 2030“.

Anna Kárníková

Sedmá generace: Šaty dělají člověka

V letošním třetím vydání časopisu Sedmá generace se redakce zaměřila na oděvní a obuvní průmysl: podívala se do pražské ekogalanterie, probrala se second handy, přiblížila globální trendy v oděvním průmyslu, všimla si dobrých příkladů z rozvojových zemí a také se zeptala, co nosí a v čem chodí osobnosti environmentální scény. Další texty se zaměřily třeba na kauzu likvidace toxických ostravských lagun nebo na hospodaření na církevní půdě a zhodnotily naši patnáctiletku v EU.

Navštivte spolu se Sedmou generací přírodní památku Betlém a připomeňte si dílo environmentalistky Donelly Meadowsové a právničky Polly Higginsové. Recenze se věnují knihám Bez obalu, Černobyl: historie jedné havárie a Krajina s vlky – Rapsodie šedých stínů.

Všechny texty najdete na www.sedmagerace.cz/casopisy/32019.

Magazín Hnutí DUHA,
XXII. ročník,
číslo 2/2019.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno,
telefon: 545 214 431,
e-mail: pratele@hnuti-duha.cz,
www.hnutiduha.cz.

Redakce:
Jana Vondrová, Jiří
Koželouh, Lucie Krejčí,
Žaneta Gregorová, Ro-
mana Kaclíková, Tomáš
Jagoš, Jan Skalík, Klára
Kyrálová.

Sazba a grafika:
Markéta Jedličková.

Foto: Unsplash (obálka),
Petr Zewlakk Vrabc (foto
Anny Kárníkové), 123RF,
Helena Ryšavá, Kokoza,
Samphoto, Unsplash,
Wikimedia, Markéta Jed-
ličková.

Podávání novinových
zásilek povolila Česká
pošta, s. p., OSP
Brno, č.j. P/23623/93
ze dne 25. 10. 1993.
Registrováno u MK ČR
E 12145.

Tištěno na recyklovaném
papíře.

Hnutí DUHA prosazuje
zdravé prostředí pro život,
pestrou přírodu a chytrou
ekonomiku. Dokážeme
rozhýbat politiky a úřady,
jednáme s firmami a po-
máháme domácnostem.
Našich výsledků bychom
nedosáhli bez podpory
tisíců lidí, jako jste vy.

OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE OPĚT NA STARTOVNÍ ČÁŘE

VÝROBA ENERGIE Z OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ V ČESKÉ REPUBLICE STAGNUJE. PŘEDSTAVUJE JEN ASI JEDNU SEDMINU CELKOVÉ SPOTŘEBY. JAK DLOUHÁ BUDE JEJÍ CESTA, NEŽ NAHRADÍ FOSILNÍ ZDROJE?

V zemích Evropské unie narostla v posledních pěti letech výroba elektřiny z větru o 41 % a u solární elektřiny dokonce o 54 %. Celosvětově jsou čísla dokonce ještě vyšší. V roce 2019 se oproti roku 2013 výroba z těchto zdrojů téměř ztrojnásobila.

Ovšem v České republice zatím tak daleko nejsme. Čisté elektřiny, tedy té, která pochází z větrných, solárních, vodních nebo biomasových elektráren, vyrábíme od roku 2013 v podstatě stále stejně – asi 13 %. Zbytek stále ještě zajišťují hlavně uhelné a jaderné elektrárny.

Nová zařízení, která by zvýšila objem elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie (OZE), se u nás až na výjimky nestavějí. Hlavním důvodem je zastavení téměř veškeré finanční podpory pro nové projekty. Přesto však máme šanci v nejbližších deseti letech evropské tempo dohnat.

Domácí potenciál obnovitelných zdrojů je veliký

Podle údajů firem podnikajících v odvětví obnovitelných zdrojů sdružených v Komoře OZE lze v průběhu příští dekády navýšit pokrytí z těchto zdrojů až na 20 TWh za rok, což je více než čtvrtina současné tuzemské výroby elektřiny. O jak významný zdroj elektřiny by mohlo jít, napovídá i srovnání s diskutovaným záměrem na nový jaderný blok: výroba elektřiny by se u něj při optimistických předpokladech pohybovala kolem 8,4–9,4 TWh za rok, tedy o polovinu méně.

Nárůst výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů by tak pokryl více než výroba z nového jaderného bloku, a to mnohem levněji, bezpečněji, čistěji a pro stát výhodněji.

Navíc se při takovém scénáři (s výjimkou vodních elektráren) ani za deset let domácí potenciál OZE nevyčerpá.

V delším časovém horizontu, přibližně do roku 2050, mohou například větrné elektrárny zvýšit svůj potenciál až dvacetkrát. I tak velký nárůst přitom

pořád respektuje zájmy ochrany přírody a fakt, že některá vhodná místa nebudou využita kvůli potřebám přírody a odporu veřejnosti. Perspektivní vzestup čeká i fotovoltaické panely, zejména malé střešní instalace. Jejich technický potenciál můžeme odhadnout na téměř padesátinásobek dnešního využití.

Ambiciózní cíl má šanci díky komunitní energetice

Jedním z hlavních důvodů současného nepříznivého stavu je zaměření české energeticko-politické debaty na výstavbu nového jaderného bloku, tedy na variantu, která se v Evropě v posledních letech nikomu nedaří. Možnost rozvoje OZE, které naopak v řadě evropských zemí aktuálně prosperují, zůstává z nepochopitelných důvodů diskvalifikována.

Situace se však začíná měnit. V loňském roce schválila Evropská unie své klimaticko-energetické cíle pro příští desetiletí. Do roku 2030 by tak měla téměř třetina veškeré spotřebované energie v Evropské unii pocházet z obnovitelných zdrojů. Ke splnění tohoto cíle je však nutné, aby jejich podíl vzrostl ve všech členských zemích, tedy i u nás.

Evropská komise zároveň zdůraznila, že tohoto cíle není možné dosáhnout bez významnějšího zapojení samovýrobců obnovitelné energie. Tam patří kromě jednotlivých občanů i obce nebo energetická družstva. Souhrnně se označují jako komunitní energetika. O co se jedná, lze dobře dokumentovat na příkladu sousedního Německa. Komunitní energetika tam má silnou tradici, a není proto divu, že jsou dvě třetiny všech obnovitelných zdrojů vlastněné a provozované přímo spotřebiteli vyrobené energie, jakými jsou právě obce, energetická družstva, zemědělci či drobné firmy. To přináší nejen zvyšování podílu výroby čisté energie, ale i ekonomický zisk místním lidem (místo nadnárodních energetických společností), nová pracovní místa nebo energetickou soběstačnost.

Celkově pak tyto projekty posilují oblibu obnovitelných zdrojů energie u veřejnosti. I v České republice vzniklo v posledních letech několik pozoruhodných projektů komunitní energetiky, kdy obnovitelný zdroj vlastní a provozuje obec – například v Kněžici, Litoměřicích nebo Hostětíně. A jsou to právě tyto drobné projekty (a nikoli třeba velké komerční projekty fotovoltaických elektráren vlastněné investičními skupinami s nejasným původem), které lidé oceňují a na které se k nám jezdí dívat i zájemci ze zahraničí.

Rozvoj obnovitelných zdrojů brzdí ministerstvo

Obnovitelné zdroje energie se tedy po několika letech opět staví na startovní čáru. Problémem však je, že ještě ani nezačal samotný závod, a už někdo tomuto nadějnému závodníkovi svázal tkaničky od bot, nasadil na záda těžký batoh, a navíc ho soupeři neustále vytlačují z dráhy svými ostrými lokty. Tak by se totiž dalo popsat počínání Ministerstva průmyslu a obchodu, které je u nás za energetiku zodpovědné.

Ministerstvo připravilo hned několik novel zákonů. K nejdůležitějším patří zákon o podporovaných zdrojích energie, který má obnovit systém dotací pro OZE, a předložilo návrh klimaticko-energetického plánu České republiky. Právě tyto dokumenty mají umožnit v letech 2021–2030 rozvoj obnovitelných zdrojů a vznik nových projektů.

Již první analýzy návrhů však naznačují, že ministerstvo hodlá stagnaci OZE prodloužit o dalších deset let a nepočítá ani s rolí komunitní energetiky. Ve svých návrzích nehodlá využívat potenciál domácích čistých obnovitelných zdrojů energie a nenabízí účinná řešení pro snižování spotřeby fosilních paliv a modernizaci energetiky, avšak je přehnaně optimistické ve svých plánech na nové jaderné reaktory.

Takový přístup v kontextu nedávných závěrů klimatické konference v Katovicích

a evropského návrhu dekarbonizace roku 2050 působí jako zpátečnický, bez ambicí a přehledu o reálných možnostech současné energetiky. Česká republika má daleko větší možnosti snížit emise skleníkových plynů a přispět k nutnému udržení změny klimatu na relativně bezpečné úrovni, než jak tvrdí Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Zbytečně tak podceňuje možnosti a schopnosti domácího energetického, strojírenského či stavebního průmyslu, který by profitoval z výroby a stavby obnovitelných zdrojů. Podceňuje i schopnosti obcí, jež by těžily z posílení energetické soběstačnosti a vlastní výroby energie. Naopak bez ohledu na bezpečnostní, ekonomická, ekologická a další rizika plánuje směřovat nejvíc peněz k zahraničním jaderným firmám.

Zelené návrhy pro férový závod

Hnutí DUHA proto společně s asociací ekologických organizací Zelený kruh navrhuje, aby byl přístup Ministerstva průmyslu a obchodu ambicióznější a zohlednil ve svých návrzích zejména tyto požadavky:

- v klimaticko-energetickém plánu České republiky zvýšit cíl pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů, zejména v případě výroby elektřiny, a v zákoně o podporovaných zdrojích energie nastavit stabilní rozumnou provozní podporu motivující k výstavbě všech druhů obnovitelných zdrojů (speciálně pak pro občanské a obecní projekty);
- zvýšit sazbu energetické daně z uhlí tak, aby motivovala domácnosti k upouštění od uhlí, a využít výnosů daně a dalších prostředků pro zajištění sociálně udržitelného přechodu domácností na čistá paliva;
- zakázat výjimky z limitů pro znečištění ovzduší uhelnými elektrárnami a z povinnosti splnit minimální účinnost výroby energie z uhlí a stanovit termín ukončení provozu uhelných elektráren v ČR;
- provést v souladu s platnou Státní energetickou koncepcí ČR reformu firmy ČEZ, která zajistí důslednou ochranu veřejného zájmu na ochraně životního prostředí i lidského zdraví a naplňování

strategických dokumentů státu při rozhodování této majoritně státní společnosti;

- nařízením vlády zvýšit sazbu poplatků z vytěženého hnědého uhlí na minimálně 10 % tržní ceny tak, aby stát získával alespoň trochu spravedlivější podíl na zisku z těžby svého nerostného bohatství a mohl jej investovat do modernizace energetiky a vytápění v krajích historicky postižených těžbou uhlí;
- změnit vládní výbor a zmocněnce pro jadernou energetiku na výbor a zmocněnce pro energetickou budoucnost a zahrnout do jeho cílů hlavně energetickou efektivitu, obnovitelné zdroje energie a snižování emisí skleníkových plynů.

Hnutí DUHA bude letos i v příštím roce celý proces vzniku nových pravidel pro chystaný rozvoj obnovitelných zdrojů pečlivě sledovat a využívat každé příležitosti, aby připravované podmínky byly co nejambicióznější a měly reálný pozitivní dopad. Abychom ten závod, na jehož startu stojíme, úspěšně doběhli.

DO ŠKOLY BEZ ODPADKŮ

DNES UŽ ŠKOLÁCI A STUDENTI DOBRĚ VĚDÍ, ŽE PLANETA ZEMĚ NENÍ NA JEDNO POUŽITÍ A ŽE VELKÉ MNOŽSTVÍ ODPADŮ, KTERÉ JSME DOSUD VYHAZOVALI, ZATĚŽUJE PROSTŘEDÍ KOLEM NÁS. ZKUSTE PROTO DĚTEM POŘIZOVAT TAKOVÉ VYBAVENÍ, PO KTERÉM VÁM NEZBYDOU HORY ODPADKŮ. ŽE NEVÍTE, JAK NA TO? NAŠI EXPERTI PRO VÁS SESBÍRALI NĚKOLIK TIPŮ.

Každý z nás vytvoří každoročně asi 500 kg odpadků. To znamená, že během dvou měsíců vyhodíme zhruba tolik, kolik sami vážíme. Asi 38 % odpadu se sice daří recyklovat, avšak většina stále končí na skládkách nebo ve spalovnách. Jak tomu předcházet u školáků?

Základem školního vybavení je dobrý batoh nebo aktovka. Je důležité vybrat takový, který nebude ani příliš malý, ani příliš velký a jehož popruhy bude možné upravovat tak, aby s dítětem rostl – aby správně seděl na zádech a žákka či studenta mohl doprovázet v průběhu několika let. Pokud se k němu bude dobře chovat, nebudete muset každý rok batoh vyhodit a kromě místa v popelnici ušetříte i peníze. Navíc není nutné kupovat pokaždé nový batoh: někdy stačí zapátrat ve vlastní domácnosti, poptat se v rodině, u známých nebo v dětských bazarech či second handech (ať už kamenných, nebo online), jestli nemají nepoužívaný batoh.

Aktovka není smetiště

V batohu potřebuje každý školák najít dobrou svačinu. Kousky ovoce dejte místo mikrotenových pytlíků do uzavíratelné krabičky, která se dá vymýt a použít opakovaně. Ideální je kovová nebo z recyklovaného plastu. Pečivo vám v pekárně jistě rádi dají do vaší tašky a doma ho pak můžete zabalit do voskovaného ubrousku, který se dá také opakovaně používat. Vynikající sladkosti můžete připravit sami doma nebo pořídit v bezobalovém obchodě. K tomu ještě láhev, která se dá dobře vymýt a znovu naplnit (například i v průběhu vyučování vodou z kohoutku).

Ve škole se děti neobejdou bez sešitů. Pokud kupujete nové, ptejte se po sešitech z recyklovaného papíru, ideálně z nejbližší papírny. Také si všimněte označení FSC, které znamená, že papír pochází ze dřeva z lesů, kde se hospodaří šetrně. Ještě lepší však je, když si sešit s dětmi sami vyrobíte – lze ho ušít z čistých papírů přeložených napůl a doplnit o ručně vyrobený přebal. Větší školáci si mohou místo sešitu pořídit desky s klipem či zacvakávacími kroužky, do kterých vloží stránky, které zůstaly ve starých sešitech nepopsané.

Knihám bude slušet obal ze starých novin, vysloužilých či neaktuálních map nebo ušitý z potrhaného trička. Rozhodně se ale vyvarujte plastových obalů z PVC, polypropylenu a polyetylenu.

Pokud máte ve svém arzenálu voskovky, pořizujte ty, které jsou vyrobeny ze včelího vosku a mají certifikaci evropské normy EN71 (jsou netoxické). Ideální je vždy větší balení, nákup po kusech bez obalu nebo v dřevěné krabičce, pro kterou

v budoucnu určitě najdete další využití. A jestli vám zbytky voskovek vydrží až do Velikonoc, můžete je roztavit a voskem ozdobit vajíčka.

Během školní docházky bude potřeba nakoupit řadu dalších věcí. U těch, které jsme nepopsali, se můžete držet základních pravidel:

1. Obecně dávejte přednost kvalitě před nízkou cenou a věcmi na jedno použití. Kvalitnější výrobek déle vydrží, nebudete ho muset brzy nahrazovat jiným, a díky tomu vyprodukuje i méně odpadu. A co se nespotřebuje nebo nezničí, můžete dále prodat.
2. Vybírejte přírodní materiály. Velký negativní vliv na životní prostředí mají těžko recyklovatelné výrobky z plastu, PVC a hliník.
3. Pokud nakupujete věci nové, snažte se vyhnout zbytečným obalům. Když už zvolíte výrobek s obalem, zvažte koupi většího balení.

BLÝSKÁ SE ZDEVASTOVANÉ ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINĚ NA LEPŠÍ ČASY?

PRŮMĚRNÁ ROZLOHA JEDNÉ ČESKÉ FARMY JE VE SROVNÁNÍ S EVROPOU STÁLE TĚMĚŘ DESETINÁSOBNÁ. JE TO JEDEN Z HLAVNÍCH DŮVODŮ, PROČ U NÁS PŘEVLÁDÁ INTENZIVNÍ HOSPODAŘENÍ S FATÁLNÍMI DŮSLEDKY. NADĚJI MŮŽE PŘINĚST BLÍŽÍCÍ SE NOVÉ DOTAČNÍ OBDOBÍ, KTERÉ BY MĚLO PODPOROVAT ODPOVĚDNÉ HOSPODAŘENÍ.

Každý z nás přispívá téměř 3 000 korunami ročně na zemědělské dotace, jež se rozdělují v rámci Evropy skrze takzvanou Společnou zemědělskou politiku (SZP, v angličtině CAP – Common agriculture policy). Jedná se o největší balík z evropského rozpočtu, podíl se v jednotlivých obdobích pohybuje kolem 40 %. Svým nastavením významným způsobem ovlivňuje podobu zemědělství, venkova, krajiny a našeho jídelníčku i ochranu přírodních zdrojů a klimatu.

V aktuálním období teče ze SZP do českého zemědělství zhruba 216 miliard korun, z nichž téměř tři čtvrtiny jdou na přímé platby vyplácené na hektar a tržní opatření – tyto peníze zemědělci dostávají čistě na základě svých výměr a při dodržení minimálních zásad hospodaření udávaných českým zákonem. A ty se ukazují být zcela nedostatečné – výsledný stav vidíme a pocítujeme všichni, ať už při svých procházkách krajinou, nebo kvůli stále většímu suchu, či naopak záplavám.

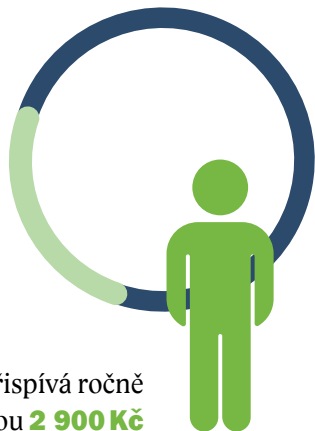
Česká republika je navíc v kontextu Evropy (spolu s několika dalšími zeměmi východní Evropy) výjimečná velikostí zemědělských podniků – průměrná rozloha jedné české farmy je 133 hektarů, zatímco evropský průměr je pouhých 15 hektarů. Kvůli tomu (a dalším faktorům) u nás zcela převládá intenzivní hospodaření s fatálními důsledky, jako jsou degradace půd (ztráta úrodnosti, utužení, snížená schopnost zadržovat vodu), masivní ztráta biodiverzity, znečištění vod chemií a hnojivy i výrazný příspěvek ke změně klimatu.

Výše dotací v letech 2014–2020 v ČR činila zhruba **216 miliard Kč**:

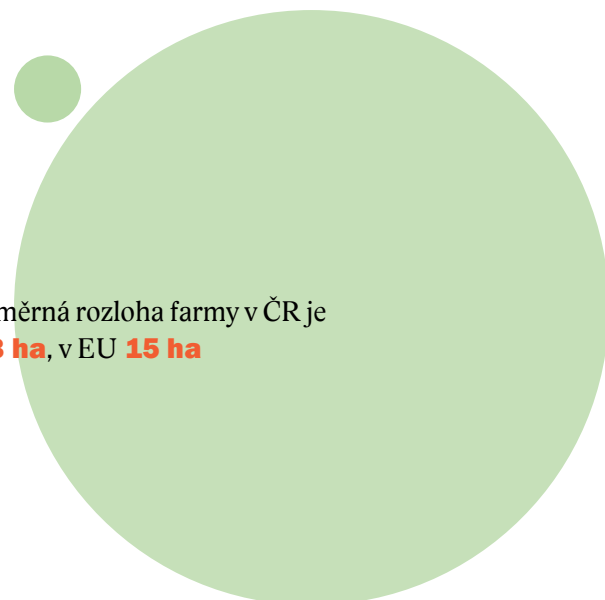
156 miliard Kč připadlo na I. pilíř (přímé platby vyplácené na hektar a tržní opatření)

60 miliard Kč připadlo na II. pilíř (rozvoj venkova a udržitelné zemědělství)

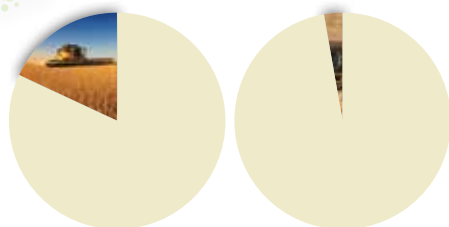
Každý občan EU přispívá ročně na SZP částkou **2 900 Kč**

Průměrná rozloha farmy v ČR je **133 ha**, v EU **15 ha**

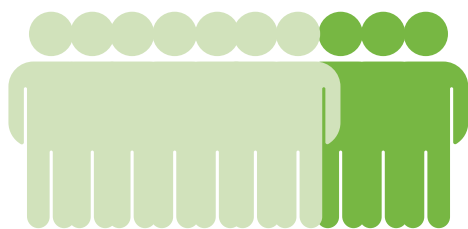

Zemědělských podniků s rozlohou obhospodařované půdy vyšší než 100 ha je v ČR **19,3%**, v EU **2,7%**

Aktuálně Evropská unie spolu s členskými státy připravuje podmínky a nastavení dotací pro nové období po roce 2021. Probíhající debata o budoucí Společné zemědělské politice je příležitostí pro změnu systému, který bude podporovat a odměňovat odpovědné hospodaření. Spolu s dalšími organizacemi požadujeme, aby minimálně polovina prostředků směřovala na ochranu přírody a klimatu, 15 miliard eur ročně bylo určeno výhradně na ochranu živé přírody a aby každý příjemce dotací důsledně dodržoval environmentální legislativu.

Půda v ČR obhospodařovaná právníky osobami (nejvíce s. r. o., a. s.) tvoří **70%**

Podíl pronajímané půdy je **74%**

7% zemědělských podniků v ČR hospodaří na **65% půdy**

Oproti tomu **93%** menších podniků a farem hospodaří na **35% půdy**

Žádáme také, aby nastavení zemědělských dotací v České republice vedlo k vytvoření přírodních prvků na alespoň 10% zemědělských ploch, k dlouhodobému zachování kvality zemědělské půdy se zvláštním zřetelem na zvýšení množství vody zadržované v půdě, ke zmenšení souvislých ploch jedné plodiny na nejvýše 20 hektarů a k rozčlenění větších lánů cestami, biopásy, alejemi, větrolamy a dalšími prvky rozptýlené zeleně, včetně účinných protierozních opatření.

Podpořit tyto požadavky můžete i vy na stránce www.birdlife.cz/petice-za-krajinu. Do té doby, než se změní dotační politika, můžeme situaci ovlivnit podporou drobných zemědělců, kteří hospodaří šetrně a u kterých můžeme nakupovat jejich produkty. Vyberte si ty své v našem adresáři farmářů: www.adresarfarmaru.cz.

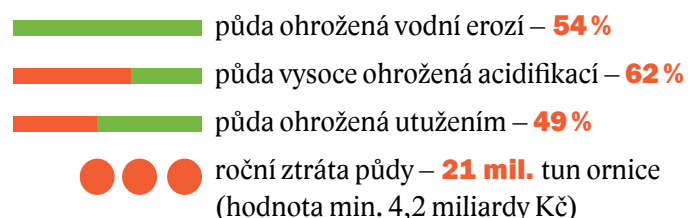

7,3% českých příjemců obdrželo platby vyšší než 100 000 eur, přičemž průměr EU-28 činí **0,45%**

Tento článek vznikl za finanční podpory Evropské unie. Za obsah sdělení odpovídá výlučně autor. Sdělení nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jeho obsahem.

Stav zemědělské půdy v ČR:

Návštěva dobřejovického slaměného pasivního domu během exkurzí.

ARCHITEKTURA JE BITEVNÍ POLE SE ZMĚNOU KLIMATU

Za každým domem se skrývá příběh. Tak zní podtitul semináře Příběhy domů, který na jaře už poněkoličaté pořádal spolek Ekodům. Letos jej věnoval tématu klimatické změny. Jedním z členů spolku je i architekt Jan Márton, který se dlouhodobě zabývá přírodními materiály ve stavebnictví.

Říkáte, že vytváříte přírodě a člověku přátelské stavby. Co si pod tímto termínem můžeme představit?

Aspektů, které co nejméně škodí životnímu prostředí a co nejvíce svědčí obyvatelům, je ve stavebnictví mnoho. Každý stavebník akcentuje podle své životní zkušenosti něco jiného. Obecně se ale jedná o stavby energeticky úsporné, jejichž obyvatelé jsou v ideálním případě zapojeni do blízké komunity a nepotřebují každodenní dlouhé přesuny, například za prací. Doplnovat je v různé míře mohou minimálně průmyslově zpracované materiály, u kterých je vyšší pravděpodobnost, že nebudou negativně ovlivňovat vnitřní mikroklima budov. To, že se v nich budeme cítit co nejlépe přirozenému venkovnímu prostředí, zajišťuje různou formou řízené větrání.

Jakou roli hraje vztah obyvatel k jejich domu?

Bývá důležitý. Tento vztah vzniká nejčastěji vlastním podílem na výstavbě – když člověk do stavby samotné otiskne své úspěchy i omyly. Tak se totiž dům stává domovem. Většina mých klientů rodinných domů jsou alespoň částečně svépomocní stavebníci a radost z jejich zapojení je pro mě nejsilnějším zážitkem z architektury.

V čem se liší nízkoenergetický a pasivní dům od domů, které běžně vidíme v českých ulicích?

Na první pohled je prakticky nerozeznáte. Není to ani o kvalitě architektury, protože i mezi pasivními domy se najde široký rozptyl v míře reakce na kontext výstavby. Rozdíl poznají majitelé na své peněžence a sousedé si zase mohou být jisti, že z komína pasivního domu se v zimě nevyvalí žlutavý dým ze špatně krmeného kotle. S tím dnes stále bojuje většina vesnic.

Jaké materiály se u takových domů nejčastěji používají?

V naprosto převládající míře se používají materiály, na které jsme zvyklí z mainstreamové výstavby. Beton, různé tvárnice, polystyren nebo minerální vata. Zdravé vnitřní prostředí nebo širší rozhled v odpovědnosti za životní prostředí se velmi obtížně kvantifikuje. Pouze malá část veřejnosti se před stavbou rozhoduje podle jiných kritérií, než že volí mezi zděnou stavbou a dřevostavbou, kde opět většinou vítězí levná a méně bezpečná a trvanlivá řešení. Přitom škála dalších materiálových možností je velmi široká a komplexní. V tomto vidím roli Ekodому a podobných organizací – nechat lidi nahlédnout do jiných stavebních světů, setkat se s odborníky, kteří do nich vidí, a také s obyvateli domů, kteří si již svou cestu prošli.

Co se s domem stane, když doslouží svým obyvatelům?

Velmi záleží na tom, jak byl postaven. Recyklovatelnost či možnost znovuvyužití materiálů by měly být jedním z úhelných kamenů skládky současného domu. Přírodní materiály lze málokdy znovu použít při stavbě, ale pokud třeba dřevo není napuštěné syntetickými látkami, lze ho alespoň využít jako palivo nebo nechat rozložit. Není třeba demonizovat ani ocelové či betonové konstrukce – jejich nevýhodou je však větší spotřeba energie při výrobě či recyklaci. Na druhou stranu mohou nabídnout zejména u větších staveb nenahraditelné služby.

Spolek Ekodům, jehož jste členem, vnímá ekologické stavebnictví jako spojení tradičních, současných a budoucích technologií pro vytvoření komfortního domova moderního člověka. Jak rychlý je rozvoj novinek v tomto oboru?

Optikou člověka, který s těmito principy běžně pracuje, se přísun novinek značně zpomalil. Nemohu říci, že bych projektoval stavby jinak než před pár lety. Vždyť princip pasivního domu známe již desítky let a přírodní materiály máme na talířku díky Aleši Brotánkovi a dalším propagátorům Ekodому již přes 15 let. Dnes je zajímavé sledovat výstavby celých čtvrtí propojujících úspornou výstavbu s celkovým řešením dopravy, elektromobility či využívání dešťové vody. Zajímavé příklady najdeme ve Vaubanu ve Freiburgu nebo v Aspernu u Vídně. Budoucností je sdílení energie, vody, dopravy a dalších zdrojů, které jsme zvyklí vlastnit či mít pod kontrolou osobně. Většina novinek

JAN MÁRTON

AUTORIZOVANÝ ARCHITEKT
 JAN MÁRTON JE JEDNÍM Z ČLE-
 NŮ SPOLKU EKODŮM, KTERÝ
 SE ZABÝVÁ NAVRHOVÁNÍM
 EKOLOGICKY ŠETRNÝCH STAVEB.
 V ROCE 2006 ABSOLVOVAL
 FAKULTU ARCHITEKTURY ČVUT
 A S FAKULTOU STAVEBNÍ NYNÍ
 EXTERNĚ SPOLUPRACUJE JAKO
 KONZULTANT TRVALE UDRŽI-
 TELNÉ VÝSTAVBY. PODÍLEL SE
 NA ZALOŽENÍ ATELIÉRU NATURE
 SYSTEMS, KTERÝ SE VĚNUJE PRO-
 JEKTOVÁNÍ PASIVNÍCH DOMŮ.
 VE SVÉ PRAXI SE SOUSTŘEDÍ
 PŘEDEVŠÍM NA PŘÍRODNÍ
 MATERIÁLY A JEJICH VLASTNOSTI
 A SNAŽÍ SE HLEDAT CESTY, JAK JE
 CO NEJLÉPE VYUŽÍVAT VE STA-
 VEBNICTVÍ. POTKAT HO MŮŽETE
 TŘEBA V KURZU ZAMĚŘENÉM
 NA IZOLACE ZE SLAMĚNÝCH
 BALÍKŮ, JEHOŽ JE LEKTOREM.

se týká urbanismu, územního plánování, a tedy pokroků v legislativě obecně. Kvůli našemu postkomunistickému uvažování jsme se v tomto směru západní společnosti zatím příliš nepřiblížili.

Nedávno jste pořádali seminář Příběhy domů. Čím je unikátní?

Jedná se o jediný stavební seminář, kde o zkušenostech s výstavbou a užíváním domu přednáší klient společně se svým architektem. Chceme tak docílit co nejširšího informačního záběru především pro zájemce, kteří stojí na začátku své cesty k vlastnímu bydlení. Součástí jsou i exkurze do hotových domů. Jak přednášky, tak exkurze mixujeme vždy tak, abychom obsáhli co nejširší paletu přístupů. Každý dům je specifický – materiálově, soběstačností nebo provozem, ať už se jedná o novostavbu, či rekonstrukci. Zároveň je dost času i na debatu s přednášejícími a dalšími odborníky, kteří seminář běžně navštěvují. Po letošním ročníku jsme se dokonce rozhodli pořádat dva neformální večírky místo jednoho. Záznamy přednášek i fotografie jsou volně dostupné na webu a Facebooku Příběhů domů.

Letošní ročník jste věnovali klimatické změně. Jak je toto téma důležité při stavbě nízkoenergetických a pasivních domů?

Stavby se na celosvětové spotřebě energie a emisích podílejí více než polovinou. Architektura je tedy zásadní bitevní pole se změnou klimatu. Ačkoli jde jen o nepřesná čísla, pro zajímavost jsem si porovnal ekologickou stopu rodinného domu a letenky. Vyšlo mi, že za každý dům, který vyprojektuji jako pasivní a nikoli v dnešním běžném standardu, bych mohl čtyřikrát oblétnout Zemi a pořád být uhlíkově neutrální. Ke splnění alespoň základních klimatických cílů potřebujeme velmi rychle snížit spotřebu energie ve všech procesech, tedy i ve stavebnictví. Současnou spotřebu totiž obnovitelnými zdroji nemůžeme pokrýt – v tom mají odpůrci obnovitelných zdrojů energie pravdu. Je však potřeba hledat cestu a jít s úsporami naproti.

Jaká byla hlavní témata semináře?

Na semináři nás zajímala klimatická změna spíše z hlediska adaptace staveb. Hlavními tématy jsou stabilní teplota v interiéru a práce s vodou. V budovách se jedná o její zpětné využívání a recyklaci, na zahradách o efektivní zavlažování a v rámci větších urbanistických celků o zajištění ochlazování povrchů a pozvolného odparu vody. Silné téma bývá ozeleňování střech, které jde často proti požadavku na maximální sběr vody pro

Spokojení obyvatelé slaměného domu v Zářecké Lhotě.

akumulaci či umístění většího počtu fotovoltaických panelů. Stavby je také potřeba přizpůsobit novým statickým požadavkům, například kvůli potenciálně silnějšímu větru. Doporučení pro architekturu jsou součástí zpráv Mezivládního panelu pro klimatickou změnu.

Pasivní ale nejsou jen rodinné domy. Jaké další budovy se u nás stavějí v úsporném standardu?

Je potěšující, že v úsporném standardu se řeší čím dál více větších staveb. Příkladem je třeba domov pro seniory v Modřicích u Brna, pasivní školka ve Slivenci nebo administrativní budova Intoza v Ostravě. Developeři začínají pracovat i s bytovými domy. V Nature Systems máme na stole územní řízení na přístavbu waldorfské školy v Semilech, která je projektována nejen jako pasivní, ale zároveň s využitím slaměné izolace. A v minulém roce jsme dostali zakázku na návrh školky, kde chtějí experimentovat s různými materiály a technologiemi, dřevo a slámu nevyjímaje.

Ve svém oboru se pohybujete přes deset let. Může vás ještě něco překvapit?

Rozhodně ano. Každý stavebník je jiný a občas se cítím více jako mediátor rozhovorů manželských párů. V poslední době se také stávám sběratelem zpětných vazeb od svých klientů, kteří již v domech několik let bydlí. Ač jsou bohudík pozitivní, vždy se z nich můžu nějak poučit.

BOJ O SOUTĚSKU POKRAČUJE: POVEDE DÁLNICE PŘES BULHARSKÝ NÁRODNÍ PARK?

VZPOMÍNÁTE SI, JAK JSTE PŘED ROKEM ČETLI V MAGAZÍNU EVERGREEN PŘÍBĚH O BULHARSKÉM NÁRODNÍM PARKU PIRIN, KTERÉMU HROZILA MASIVNÍ DEVELOPERSKÁ VÝSTAVBA A TAKÉ NOVÁ DÁLNICE? DO PROTESTŮ PROTI DESTRUKCI NÁRODNÍHO PARKU SE MEZITÍM ZAPOJILO PŘES 210 TISÍC LIDÍ, MEZI NIMI TŘEBA I LEONARDO DICAPRIO. TLAK VEŘEJNOSTI NAKONEC ZPŮSOBIL, ŽE TAMNÍ SOUD VYDAL PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ A VŠECHNY PLÁNY ČEKALY NA PROZKOUMÁNÍ DOPADU PŘIPRAVOVANÝCH ZMĚN NA PŘÍRODU. UPLYNUL ROK, ALE SLAVIT BOHUŽEL STÁLE NEMŮŽEME.

Za teplého letního podvečera se v centru městečka Kresna uvnitř národního parku pomalu scházejí místní lidé. Připojují se k nim mladíci s transparenty přivázanými na dlouhých raftingových pádlech a všichni společně vítají rozmanitou skupinu třiceti zástupkyň a zástupců evropských ekologických organizací, včetně Hnutí DUHA. Přijeli sem na pozvání bulharských Přátel Země (Za Zemiata), kteří spolu s místními lidmi a vodáky vedou kampaň proti dálnici. Nejen že by zničila místa, kde žijí vzácná zvířata a rostliny, ale také by rozdělila místní osídlení na dvě části a paradoxně ztížila obyvatelům údolí dopravní situaci. A zlikvidovala by i jedno důležité ekonomické odvětví – rafting na divoké řece.

Dopad stavby přes údolí by byl nedozírný. Hnízdiště orlů, domovy medvědů, vlků, želv i hadů by byly ohroženy. V rokli najdete dvakrát více druhů motýlů než v celé Velké Británii. Také život lidí, kteří na svazích

pěstují vinnou révu, by se nenávratně změnil. Obyvatelé této části Bulharska protestují už více než 20 let, aby záměrům výstavby zabránili. Kromě porušení národních a evropských zákonů poukazují i na hodnotu přírodního klenotu, do jehož ochrany se investovaly nemalé peníze.

Alternativa existuje: poslat plány pod zem

Místní lidé byli širokou mezinárodní účastí na demonstraci viditelně potěšeni. Postupně se osmělovali další a další a vystupovali se svými příběhy. Nikdo z nich nechce svůj domov opustit a jsou odhodlaní jej bránit. Naděje vkládají do Evropské komise, která může zatím stále nelegální plány poslat pod zem. Doslova. Boj se vede zejména o soutěsku Kresna, kudy by měl vést šestnáct kilometrů dlouhý úsek transevropské dálnice z Hamburku až do Řecka, přes místa, která jsou chráněna také

evropskými směrnicemi Natura 2000. Alternativa existuje: vést stavbu východní cestou a údolí se vyhnout – tunelem. A nebo ještě lépe – řešit zlepšení dopravního spojení do Řecka modernizací železnice.

Bulharská vláda však dál razí svou. Před měsícem dokonce stavbu zahájila, bez hotového posouzení vlivu na životní prostředí a s velkými otazníky ohledně průběhu tendru na stavební firmu. A navíc za peníze z evropských fondů.

Evropské instituce přání místních obyvatel zatím neslyší. Naše kolegyně a kolegové z organizace Za Zemiata však věří, že mezinárodní tlak může být účinným prostředkem, jak vyhnat buldozery z míst, kde má domov vzácná příroda. Pokud jste se ještě nepřipojili, neváhejte: <https://act.wemove.eu/campaigns/Save-the-Kresna-Gorge>.

BLOODPAD: kam s ním?

Až 40 % odpadků v domácnostech tvoří takzvaný bioodpad: slupky z ovoce a zeleniny, posekaná tráva, listí, čajové pytlíky či zbytky potravin. Dnešní českou realitou bohužel je, že většina končí v popelnicích na směsný odpad. Na skládkách pak bioodpad způsobuje uvolňování metanu, který přispívá ke klimatickým změnám až 21krát intenzivněji než CO_2 , a při jeho spalování zase vznikají jedovaté dioxiny.

Pojďme si tedy říct, co se dá s bioodpadem dělat. Od dubna 2019 je účinná vyhláška, která nařizuje českým obcím, aby svým občanům umožnily odevzdat bioodpad ve sběrném místě. Některé obce proto mají vlastní zařízení, kam lze bioodpad odvézt, jiné poskytují občanům speciální popelnice a dále odpad vozí ke zpracovatelům nebo podporují domácí kompostování. Většina z nich však bohužel plní povinnost pouze formálně a k třídění bioodpadů občany prakticky nemotivuje.

Pokud bioodpad odevzdáte v místní kompostárně, máte často možnost odnést si zdarma už hotový kompost. V některých lokalitách se bioodpad dostane do bioplynové stanice, kde se v nádržích postupně rozkládá za vzniku plynu (metanu), který se dále využije na výrobu energie. Takto využitý bioodpad (digestát) se dá uložit na pole jako hnojivo.

V komunitě se to lépe táhne

Některé obce, části obcí či nadšení sousedé provozují takzvané komunitní kompostéry. Stojí přímo v obci a lidé je mohou plnit

bioodpadem ze svých domácností. O komunitní kompostér obvykle pečují obyvatelé z okolí. Bioodpad lze totiž zkompostovat na velmi kvalitní hnojivo. Na rozdíl od průmyslových hnojiv kompost do půdy uvolňuje živiny postupně, a tak nedochází k výluhům do podzemních vod. Tímto způsobem se dá získat kvalitní výživa pro zahrádku či balkonové truhlíky, a navíc se sníží množství odpadů ve spalovnách či na skládkách. A když se kompostuje přímo v místě vzniku odpadu, dá se ušetřit až polovina poplatků za jeho odvoz a likvidaci.

Kompost si můžete založit i sami: na své zahrádce, nebo dokonce v bytě. Venku vám s rozkládáním biologických odpadů dobrovolně a ochotně pomohou žížaly a brouci. Je však dobré myslet na několik pravidel:

- Kompost by měl stát v polostínu, měl by mít malou stříšku a dobrý přístup vzduchu.
- Protože menší kousky se rozloží rychleji, je vhodné větší odpad drotit. Doporučujeme také přidávat vrstvy hrubších materiálů, jako jsou větvičky, sláma či suché rostliny.

- Pokud je kompost mokrá, může zapáchat (tvoří se v něm metan), a proto je dobré přidat do něj i něco savého, třeba nepotištěnou krabici, papírový obal od vajec, ruličku od toaletního papíru, nebo ho občas provzdušnit. Jestliže máte slepice, rády tuto službu udělají za vás.
- Hlodavci milují zbytky vařeného jídla a živočišné produkty. Nedávejte je proto do kompostu, abyste předešli nevídaným návštěvám.

Žijete v bytě? Nezoufejte. I v bytě si totiž můžete zřídit vlastní kompost, například z plastových krabic nebo kyblíků. Existují však už i designové kousky. Nutnou součástí domácího kompostu jsou žížaly, které se postarají o to, aby se váš bioodpad brzy rozložil. Další užitečné informace o domácím kompostování naleznete na stránkách kompostuj.cz.

Jak si vyrobit kompostér doma?

1. Připravíme si 3 stejné plastové nádoby s víkem.
2. Do jednoho z víček vyřízneme otvor.
3. Obrácené víko přiložíme na dno nádoby a po obvodu navrtáme několik děr.
4. Pomocí nýtů pak víko připevníme k nádobě.
5. Poté dno ještě pořádně provrtáme.
6. Totéž zopakujeme s druhou nádobou.
7. Víko poslední nádoby ještě provrtáme několika dírkami v libovolném designu.
8. Pak už stačí nádoby zaklesnout do sebe a kompostér je hotový.

SPUŠTĚNÍ KAMPANĚ PRO ZÁCHRANU ČESKÝCH LESŮ A ZAPOJENÍ DESETITISÍCŮ LIDÍ. PŘÍPRAVA DOBRÉ ZONACE NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA. ZAPOJENÍ DO JEDNÁNÍ VEDOUCÍCH KE SCHVÁLENÍ SMĚRNICE, KTERÁ OMEZUJE JEDNORÁZOVÉ PLASTY. MAPOVÁNÍ REÁLNÝCH MOŽNOSTÍ VÝROBY ELEKTŘINY Z VĚTRU, SLUNCE ČI BIOMASY. TOMU VŠEMU JSME SE MOHLI V ROCE 2018 VĚNOVAT DÍKY VÁM – NAŠIM DÁRKYNÍM A DÁRCŮM. DĚKUJEME.

ZPRÁVA O ČINNOSTI HNUTÍ DUHA ZA ROK 2018

Příspěvky našich dárek a dárců tvořily loni přes 65 % našich příjmů – více než 9 milionů korun. Díky tomu můžeme i nadále pokračovat v trendu větší nezávislosti na grantech a více se soustředit na naše kampaně a jejich úspěšné dotahování.

Opětovný růst počtu pravidelných dárců a mimořádné dary na konci roku nám v uplynulém roce pomohly zajistit stabilní rozpočet. Lidé i nadace nám peníze svěřují, protože věří v naši schopnost dosáhnout výborných výsledků. Snažíme se proto odvést tu nejlepší práci, jakou umíme, a zároveň s financemi nakládat úsporně.

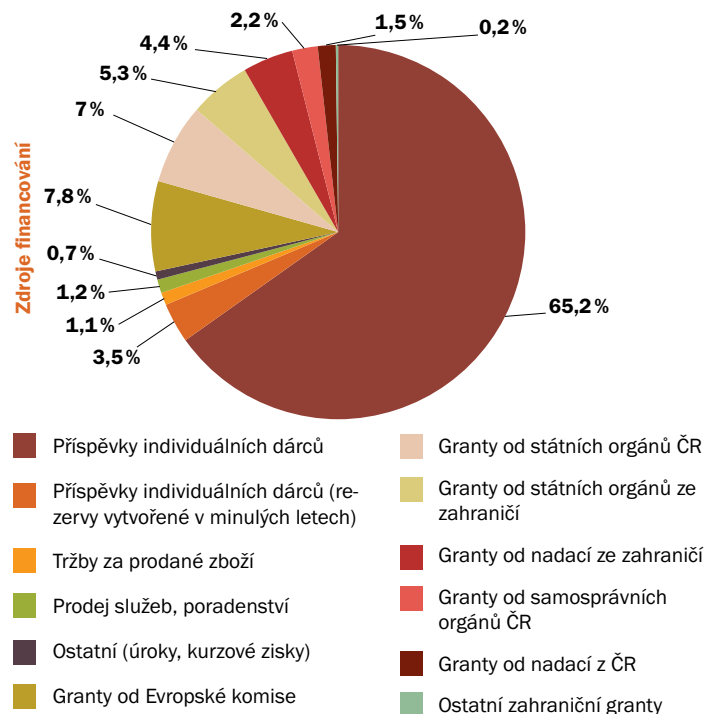
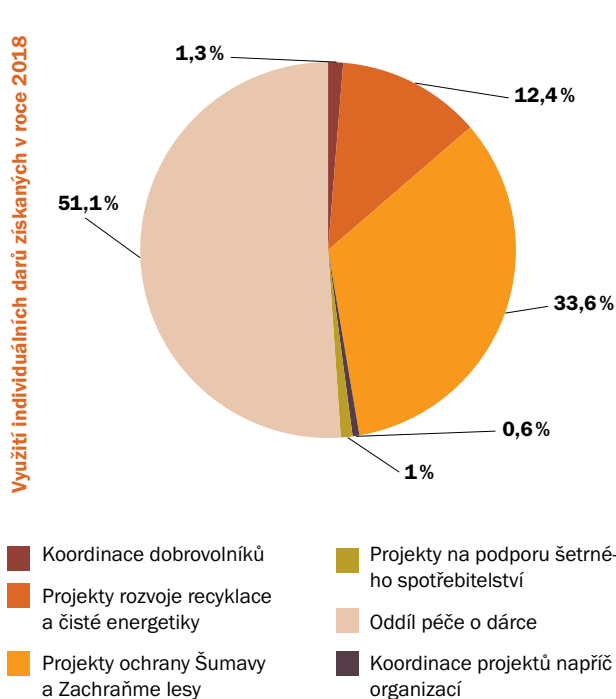
Nejvýraznějším tématem roku 2018 bylo spuštění kampaně Zachraňme lesy.

Podařilo se nám prosadit, aby politici a úředníci začali s námi a vědci jednat o řešení příčin smrkové kalamity a zásadních změnách lesního hospodaření.

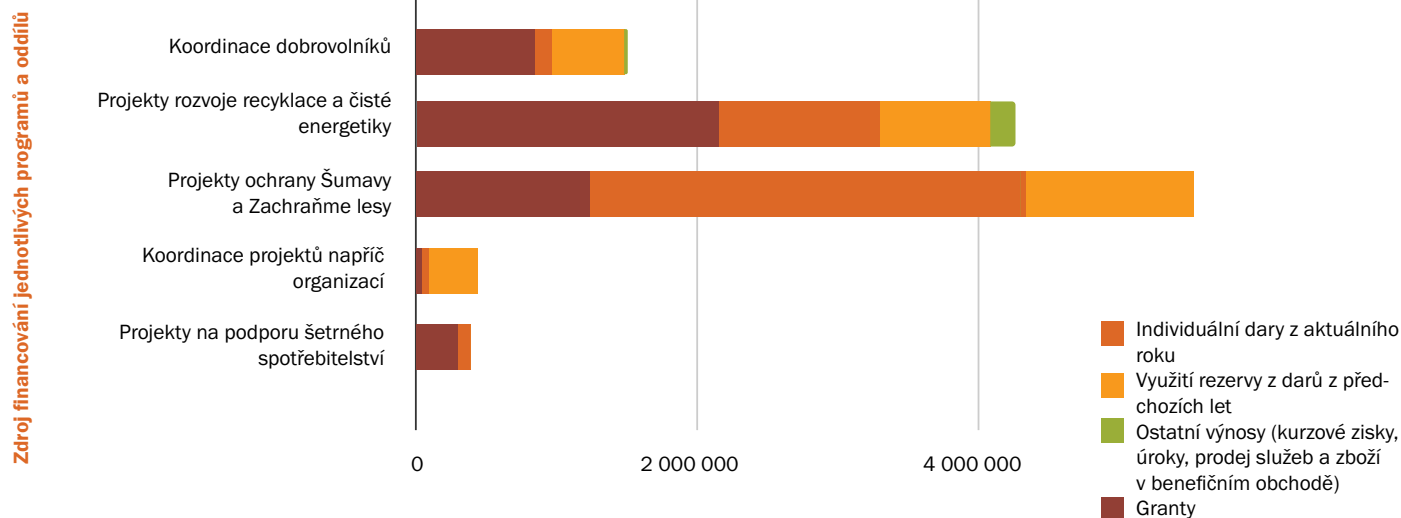
Po schválení dobré novely zákona o národních parcích jsme se také loni vrátili k práci na ochraně divoké přírody v národním parku Šumava. Věnovali jsme se přípravám na jednání o nové zonaci a intenzivně bránili používání škodlivé chemie v okolí Černého a Čertova jezera.

Naše práce směřovala i do dalších oblastí. Spalování uhlí v domácích kotlech je velký ekologický a sociální problém. V roce 2018 jsme zveřejnili propracovaný plán, jak ho řešit. Po úspěšném tlaku na vyřazení uhelných kotlů z kotlíkových

Využití individuálních darů získaných v roce 2018

dotací v roce 2017 jsme loni prosadili i vyškrtnutí ostatních kotlů, v nichž se dá uhlí pálit.

Prosazujeme také, aby byly odstaveny zastaralé uhelné elektrárny, neboť jsou největšími zdroji toxické rtuti i oxidu uhličitého, který je hlavní příčinou nebezpečné změny klimatu. Loni jsme publikovali výsledky mapování reálných možností výroby elektřiny z větru, slunce či biomasy

od energetických expertů. Zároveň jsme prověřili, že obnovitelné zdroje mohou zajistit potřeby české společnosti a stabilitu soustavy.

Významný posun jsme slavili také v oblasti odpadů. Zapojili jsme se do celoevropské kampaně nevládních organizací, která úspěšně přesvědčila zástupce členských států EU a europoslance, aby schválili směrnici omezující jednorázové

plasty. Do dvou let tak budou mít i čeští výrobci výrazně větší finanční zodpovědnost za své výrobky na jedno použití.

Pokračovali jsme i v propagaci udržitelnější výroby a spotřeby potravin a aktualizovali jsme Adresář farmářů, který nabízí informace o čerstvých potravinách.

Naši práci můžeme posouvat díky vám. Proto vám se srdce děkujeme za podporu.

Náklady	16 285 651 Kč
Koordinace dobrovolníků a Školy občanské iniciativy	1 385 441 Kč
Projekty rozvoje recyklace a čisté energetiky	3 812 547 Kč
Projekty ochrany Šumavy a Zachraňme lesy	4 918 705 Kč
Projekty na podporu šetrného spotřebitelství	327 334 Kč
Oddíl péče o dárce	4 303 826 Kč
Provoz kanceláře a služby s tím spojené	1 537 797 Kč

Výnosy	14 750 508 Kč
Granty	4 644 934 Kč
Příspěvky individuálních dárců (využité v daném roce)	9 197 553 Kč
Příspěvky individuálních dárců (čerpání z rezervy vytvořené v minulých letech)	487 769 Kč
Tržby za prodané zboží	153 379 Kč
Prodej služeb, poradenství	164 315 Kč
Ostatní (úroky, kurzové zisky)	102 558 Kč

Hospodářský výsledek (ztráta pokryta z příspěvků individuálních dárců, z rezervy vytvořené v minulých letech)	-1 535 143 Kč
---	---------------

KOUZELNÝ LES POD PRAHOU

JDEME TIŠE PO ROZBLÁCENÉ CESTĚ. CO CHVÍLI ZAFOUKÁ A ZE STROMŮ DOCELA NEVLÍDNĚ SPADNE SPRŠKA KAPEK. PO NĚKOLIKA DALŠÍCH KROCÍCH KOLEGA MARTIN, SCHOULENÝ VE SVÉ TYPICKY VÝTRŽNICKÉ ČERNÉ KOŽENÉ BUNDĚ, Z NIČEHO NIC ŘÍKÁ: „MOJE MÁMA MÁ RÁDA UKLIZENEJ LES, TAKOVEJ, KDE JE PĚKNĚ VIDĚT DOPŘEDU A NA HOUBY. ALE TODLE, TODLE BY PODLE NÍ BYL URČITĚ KOUZELNEJ, POHÁDKOVEJ LES.“

Pokoušet se několika odstavci textu nahradit vlastní zkušenost, kterou na konci května zažil tým Hnutí DUHA, je ze své podstaty bláhové. Až se totiž na vlastní průzkum vypravíte, bude o osudu českých lesů v parlamentu, ležícím jen třicet kilometrů severozápadně od Klokočné, už dávno odhlasováno. A protože toto hlasování je lesnický nejdůležitější za poslední roky, stojí za to zaznamenat zde alespoň pár postřehů z návštěvy u pana inženýra Vladislava Ferkla.

Po blátivé cestě přecházíme mezi jednotlivými díly lesa. Jen v několika místech vidíme porost, který připomíná monokulturní smrčinu. Takovou, jakou v obdobných podmínkách – tedy v lesích ve výšce okolo 450 metrů nad mořem, na chudších půdách a s necelými 600 milimetry srážek za rok – vidáme naopak zcela běžně.

Většinu procházky si ale připadám téměř jako v pralese. Procházíme kolem koryt občasných potoků, po vlhké půdě plné malých semenáčků, prodíráme se různě hustým zápojem deseti- či dvacetiletých jedlí a buků a nad námi se rýsují vysoké koruny, mezi kterými se notně ukazují šedé mraky. To vše na jednom místě a v jeden čas.

Pan Ferkl má klidný a mírný projev, a přesto je hned, jakmile začne mluvit, zřejmé, že o žádnou průměrnou řeč nepůjde. „Tady nejde o rekonstrukci porostů, tady musí nastat rekonstrukce způsobu obhospodářování. Chceme-li se dostat k něčemu jinému, musíme jinak začít,“ zahajuje svou řeč pan inženýr. „Výběrným způsobem tady každých pět až sedm let odtěžíme zhruba

to, co přirostlo. Snažíme se, abychom při zachování odpovídajícího podílu smrku vypěstovali strukturně i druhově pestrou a odolnou skladbu porostů.“

Zatímco jinde byla cílem co největší produkce dříví, a to co nejjednodušším způsobem, hospodaření na Klokočné vypadalo jinak. Přímo v tomto polesí se již před desítkami let projevila naplno rizika pěstování, které za jednoduchost platí nestabilitou vůči nahodilým vlivům kůrovce, větru a sněhu. „Když jsem zde měnil systém hospodaření, sklízela se zde povolená těžba z 80 % na nahodilé těžbě. My jsme zde hrobařili. Teď zde máme nahodilé těžby jen 7 %,“ vysvětluje.

Jedinou jistotou je nejistota

Hospodaření na Klokočné je dnes založené na naslouchání přírodnímu vývoji, kterému ovšem lesnická legislativa stále příliš nepřepře. „Na zdejších 400 hektarech nemáme za třicet let ani jednu holinu, tedy ani žádné zalesňovací povinnosti. My se tedy do té současné legislativy jakžtakž vejdem. Ale určitě nám nepomáhá – brzdí nás a vadí nám. Hospodářský plán nám neslouží, je provozně nepoužitelný. Tento les bude do budoucna natolik pestrý, že fakticky jednotný věk, který dnešní zákony předpokládají, mít nebude.“ Dál pan inženýr zapáleně mluví o tom, jak zde krok po kroku objevovali Ameriku. Nenarází tím na to, že si během hovoru připadáme jako v nějaké exotické přírodě, ale na skutečnost, že lesnický model vymýšlejí na Klokočné od základů a bez výzkumného pracoviště v zádech.

Jak má les vypadat, se zde nerýsuje od stolu, ale na základě inventarizace. Ta zde probíhá oproti běžné desetileté periodě každých pět let. Na 164 kruzích o průměru 25 metrů se počítají změny a přírůst u všech stromů. Nahlížíme do lesnických map a záznamů, z kterých je znát, že zdejší les má obvykle dvě či tři patra různě starých stromů nad sebou, z nichž v té nejstarší věkové třídě probíhají těžby každých pět až sedm let. Pan inženýr se nadechne a ukazuje do korun. „Skripta, tabulky. Současný lesní hospodářský plán je nalinkovaný podle jednotlivých tabulek a věku porostů. Zatímco já se tady učím, co dělat s kterou jedlí.“

Politici mají čtyři roky, hajný čas do penze, ale les má sto let

Procházíme lesem, jako bychom šli z místnosti do místnosti. Každá je jiná, ale v žádné z nich neřadí kůrovec. Sucho a horko urychlilo v českých lesích kalamitu, která dříve či později musela přijít, ale tento les šířící se rozpad monokultur již nezasáhne. Vladislav Ferkl se po pár stech metrech zastavuje na světlejším místě, rozhlíží se po lese a s rádnou, stavovskými lesnickou dikcí říká: „Ona lesařina, to je takový resort generační, kdy jedna generace něco buduje a druhá to sklízí. Je to postaveno na zodpovědnosti vůči potomkům, má to stoletou návratnou dobu. Průmysl ji má mnohem kratší. Když něco nevyhovuje ve fabrice, tak se to hned musí změnit. Když spadne most, řeší se to okamžitě.“ V lese se ale

po dlouhé desítky let mohou problémy skrývat, a když se potom projeví, je z toho kalamitní situace na území celého státu, vyvozují si z jeho výkladu a sledují rázný krok, který nás vede k houští.

Jak je náročné dohlédnout, co je pro les skutečně dobré, nám ukazuje u skupiny nahusto vyrostlých mladých stromků. Mluví o tom, že když má lesní správce udělat prořezávku, pošle lesníka s pilou k houštině a ten si dál klestí cestu tak, aby si neuřízl nohu. „Přitom na nějakou větší odbornost, než je rozlišení smrčku a jedle, nezbývá. Výškovou diferenciaci i druhovou skladbu zde proto dělá lépe než my příroda a já jí k tomu pomáhám,“ dodává.

Lesní dělník nedohlédne do korun, aby odhadl jejich kvalitu, ani nevidí na kořeny. Při plecích sečích, prořezávkách nebo probírkách nemáme možnost dozvědět se vše potřebné, abychom poznali, co bude lesu nejvíc ku prospěchu. Následně pan inženýr vysvětluje, že když upravuje světelné podmínky kácením či ponecháním nejstarších stromů, jim vybraná dřevina rychleji odrůstá, a lze tak zcela nahradit nákladné a neodborné zásahy v mladých porostech. Některá dřevina je totiž stínomilná a jiná potřebuje světla zase víc. Mezi další výhody hospodaření bez pasek podle zdejších lesníků patří i to, že semenáčků jedle a dalších druhů z přirozených náletů začíná být tolik,

že je srnčí nestačí všechny okusem poškodit, a ony zdárně odrůstají. Ve stabilním mikroklimatu zapojeného lesa se jedlí i bukům daří mnohem lépe než na holině.

Obstát nejen ekonomicky

Pomalu se polostínem vysokých jedlí vracíme k výchozímu bodu naší výpravy. Zbývá ještě zeptat se na to, co nás zajímá vlastně ze všeho nejvíc: Jak lze tak krásný les v dnešním tlaku na zisk udržet? „Klokočná je prohlášena za les zvláštního určení a z tohoto titulu bychom mohli mít nějaké úlevy. Úmyslně ale les nezvyšujeme, abych mohl ukázat, že zde hospodaříme za stejných podmínek a limitů. Těžím tady víc, jsem ziskovější.“

Zdejší výběrové hospodaření pan Ferkl porovnává s výsledky na 30 tisíci hektarech lesního závodu Konopiště. Každý hektar lesa na Klokočné vynáší o 11 % zisku více než monokulturní lesy s holosečemi, které rostou v okolí. Grafy, kterými v lese listujeme, ukazují, že se průběžně zvyšuje zásoba dřeva v lese, a to i přesto, že se zde těží o 18 % dřeva víc než v okolních lesích. Tento rychlý nárůst zásoby dřeva souvisí s proředováním nejstaršího stromového patra a výraznými přírůsty na méně zastíněných stromech, které v tomto patře i v nižších patrech lesa zůstávají.

Těžba je sice v průměru o 8 % dražší než v jiných lesích, protože se do porostů vstupuje po menších kusech a opakovaně, ale výrazně se ušetří na pěstování lesa. Když při těžebních výběrech opakovaně uplatňujete zásadu, že kvalita zůstává a to méně hodnotné jde z lesa ven, je logickým důsledkem, že se hodnota a zdravotní stav porostů zvyšuje.

Cestou z naší výpravy do lesů pod Prahou mi v uších zní s radostí pronášená slova pána v zelené bundě. Odcházím přesvědčený. Ekonomický úspěch tohoto krásného lesa není založený na žádných čárech ani zázraku. Je to model, který by se dal uplatnit ve značné části našich lesů, a ještě by mohl zabránit tomu, aby lesnictví v nadcházejících letech se suchým klimatem skončilo v červených číslech. Když víme, jak na to, máme odpovědnost připravit naše lesy na sucho ještě předtím, než je sežehne.

Naši zastupitelé a zastupitelky v Poslanecké sněmovně mají i díky úsilí 40 tisíc lidí zapojených do kampaně Zachraňme lesy letos v létě na stole návrhy, které takovou změnu umožňují. Jen pokud jim všichni společně dáme vědět, že o změnu českého lesnictví stojíme, může to jednou vypadat po celé republice tak jako na Klokočné. Jako v kouzelném lese.

LÍBÍ SE MI, ŽE DUHA VÍ, CO DĚLÁ

Vyrostl ve stínu stromů v podhůří Krkonoš. Vysokou školu studoval v Praze, kde si poprvé naplno uvědomil hodnotu přírody a potřebu ji chránit. Od loňska pracuje v Hnutí DUHA a podílí se na tom, aby lidé pochopili, čemu se organizace věnuje a proč je to důležité.

Loni na podzim ses stal koordinátorem komunikačních projektů. Co tě přivedlo do Hnutí DUHA?

Dřív jsem pracoval v korporátu, kde jsem se naučil, jak se dělá marketing v globální firmě s velkými rozpočty. Komunikační kampaně vznikaly na centrále v zahraničí a k nám do Česka padaly v podstatě polotovary, které jsme přeložili do češtiny a rozhodli o jejich umístění. Následně jsme vše zadávali agentuře. Po čase mi začala chybět možnost víc se podílet na vzniku komunikačních kampaní a taky bližší kontakt se zákazníky. Chtěl jsem jít do nějaké menší firmy a přemýšlel jsem nad hodnotami, které chci v rámci své práce podporovat.

Byla při hledání nové práce podstatná i potřeba chránit přírodu? Kdy u tebe začalo toto téma rezonovat?

Vyrostl jsem v malé vesnici v podhůří Krkonoš, s ovocným sadem a lesem za domem. Takže příroda mi byla vždycky blízká a samozřejmá. Ale když jsem šel studovat do Prahy, uvědomil jsem si, jakou hodnotu pro mě příroda má. Chyběla mi, protože v mém blízkém okolí jsem tu skutečnou nenacházel. Loni jsem díky jednomu aktivistickému festivalu v Portugalsku začal chápat věci více v souvislostech a rozhodl jsem se směřovat energii k pomoci přírodě. A narazil jsem na inzerát Hnutí DUHA.

Co tvoje práce obnáší?

K tomu, abychom lidem přiblížili, čemu se věnujeme, používáme různé kanály –

weby, sociální sítě, e-maily nebo tištěné materiály. Do tvorby obsahu zapojujeme hned několik lidí uvnitř i vně organizace a mým úkolem je, aby všichni věděli, co a kdy je potřeba udělat. Mimo to dostávám od kolegů podklady, což jsou často odborné texty. Ty se pak snažím upravit tak, aby byly srozumitelné i pro toho, kdo se tématu blíže nevěnuje.

Překvapilo tě v Hnutí DUHA něco?

Velmi rychle jsem pochopil, že je to organizace, která velmi dobře ví, co dělá a co chce říkat. Překvapila mě organizovanost a moderní přístup k projektům a komunikaci. Jsou tady skvělí odborníci a já jsem rád, že se mohu podílet na hledání cest, jak důležité informace přetlumočit lidem.

Čemu se věnuješ ve volném čase?

Po delší době se snažím vrátit k pravidelnému sportování, hlavně běhu a posilování s vlastní vahou. Po večerech pomáhám známým s grafikou a od rána do večera poslouchám hudbu. Od dětství jsem chtěl hrát na nějaký nástroj, nejdřív na kytaru, pak na bubny, jenže jsem to nikdy nikam nedotáhl. Loni jsem ale konečně absolvoval kurz skládání elektronické hudby a teď se snažím chytit múzu.

Máš nějaký svůj velký sen?

Přál bych si mít vlastní čajovnu, ve které bych po večerech hrál vlastní hudbu.

Community

Sledování

Počet spravovaných profilů (>30)

Příspěvky měsíčně (>750)

Sledující celkem (>500 000)

Community s.r.o.

Jsme komunikační & digitální agentura se zaměřením na Facebook a Instagram. Natextujeme, nafotíme a natočíme to, co umíte a nabízíte vy. A oslovíme tu správnou cílovou skupinu. Zakládáme si na empatické, srozumitelné a přístupné komunikaci i v odborných odvětvích. Měříme, analyzujeme, kultivujeme a těšíme se společně z vašeho růstu. Výhodnější nabídky máme pro klienty z oblasti ekologie, udržitelnosti a zdravého životního stylu.

Propojte se s námi!

radka@cmnt.cz / 602 226 913 / 257 218 474 / www.cmnt.cz

Sucho začíná tam, kde končí les

Naše lesy rychle umírají, a krajinu tak ohrožují čím dál větší sucha. Už přes dvacet let pořádáme Týdny pro les a divočinu v místech, kde je to nejvíc potřeba. A příroda s naší pomocí ožívá.

Co už jsme dokázali?

- 21 úspěšných ročníků Týdnů pro les a divočinu jsme uspořádali
- 2 041 dobrovolníků s námi pomohlo české přírodě
- 74 070 hodin jsme odpracovali v terénu
- 212 650 stromků jsme vysadili
- 44 hektarů luk jsme pokosili
- 537 hrází jsme vytvořili v rašeliništích

I vy můžete svým darem přírodě pomoci.
<http://darce.hnutiduha.cz/tydny>